

Гайдаєнко І.В., Пентилюк М.І.

Самостійна робота студентів як засіб лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів української мови. Українська мова та література в школах України. Вип.2. 2018. С.21-27.

Марія Пентилюк, доктор педагогічних наук, професор кафедри мовознавства Херсонського державного університету
Ірина Гайдаєнко, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри мовознавства Херсонського державного університету

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ЛІНГВОДИДАКТИЧОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено актуальній проблемі вишівської лінгводидактики – організації й проведенню самостійної роботи студентів – майбутніх учителів української мови. На основі аналізу наукової літератури і власного досвіду з'ясовано сутність самостійної діяльності студентів-філологів, визначено її форми і типи, організацію аудиторних і позааудиторних видів самостійної роботи, визначено основні завдання та форми її проведення. На конкретних прикладах продемонстровано самостійну роботу студентів з курсу «Методика навчання української мови середніх загальноосвітніх закладах».

Ключові слова: *самостійна робота, самостійна пізнавальна діяльність, форми, типи і види самостійної діяльності, структура і зміст самостійної роботи з лінгводидактики.*

Удосконалення системи вищої освіти в Україні вимагає пошуків ефективних засобів формування всебічно розвиненого і професійно компетентного фахівця, здатного не лише застосувати набуті знання в практичній діяльності, але й самостійно поповнювати їх. Адже обсяг

інформації, необхідної для плідної праці й життя сучасної людини, постійно зростає, що вимагає від майбутніх спеціалістів умінь орієнтуватися в інформаційному просторі, відбирати й системно засвоювати матеріал, необхідний для професійної діяльності.

Вища школа покликана формувати у студентів уміння самостійно здобувати знання, спрямовані на фахове самоудосконалення майбутніх спеціалістів. Самостійна робота студентів стала невід'ємним складником освітнього процесу у вищій школі.

Чільне місце означена проблема займає в підготовці студентів-філологів – майбутніх учителів української мови. Сьогодні особливі умови до самостійної роботи, її організації, проведення і контролю ставляться в низці державних документів. Так, у «Національній доктрині розвитку освіти» (2002 р.) одним із важливих завдань визначається формування в молоді сучасного світогляду, розвитку творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти й самореалізації. На це орієнтують державні стандарти загальноосвітньої середньої та вищої школи (2012р. і 2017 р.), концепції мовної освіти, закони «Про освіту» і «Про вищу освіту» та ін.

У цьому зв'язку головним завданням вищої філологічної освіти є оволодіння майбутнім учителем ефективними і раціональними методами самостійної навчальної роботи відповідно до вимог мовної освіти в сучасній школі.

Проблеми самостійної роботи майбутніх учителів торкалися педагоги, психологи, психолінгвісти і лінгводидакти, зокрема З. Бакум, М. Вашуленко, Н. Голуб, І. Зимня, О. Малихін, С.Караман, О. Копусь, М. Князян, І.Нагрибельна, О. Семенов, П. Симоненко, М. Солдатенко та інші.

Однак поза увагою дослідників досі залишається організація і проведення самостійної роботи в системі лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів української мови, що й спонукало нас до їх дослідження. Метою пропонованої статті є визначення сутності поняття самостійна робота, самостійна пізнавальна діяльність, зміст, форми і методи її проведення, роль і

місце у формуванні лінгводидактичної компетентності майбутнього учителя української мови.

В умовах переходу людства до інформаційно-технологічного суспільства відбувається швидке оновлення змісту знань, зокрема із української лінгводидактики. Відзначимо, що в останні десятиліття активно розвивається й оновлюється методика навчання української мови та її теоретична основа – лінгводидактика. З одного боку, виявляється низка наукових досліджень, присвячених оновленню змісту мовної освіти в середній і вищій школі, переоцінка й удосконалення технологій навчання мови, що потребує суттєвого переосмислення й поліпшення лінгвістичної і лінгводидактичної підготовки майбутнього вчителя-філолога.

З іншого боку, значне зменшення у вищій школі аудиторних годин на вивчення фахових дисциплін вимагає від викладачів пошуку раціональних шляхів забезпечення якісної підготовки спеціалістів. Вихід один – ефективна організація і проведення самостійної роботи студентів, формування таких професійних якостей, як самоосвіта, самовдосконалення, саморозвиток. Саме ці якості у комплексі з професійними знаннями, уміннями і навичками забезпечать підготовку сучасного конкурентно спроможного професіонала. Для майбутнього учителя такі якості винятково важливі, адже він повинен прищепити їх своїм учням.

Практичний досвід свідчить, що організація самостійної роботи студентів-філологів вимагає інноваційних підходів, теоретичним підґрунтям яких має бути особистісно орієнтована освіта. Збільшення обсягу навчального часу на самостійне опрацювання змісту фахових дисциплін вимагає від студентів високої самоорганізації, оволодіння способами і методами самостійного здобуття знань.

В арсеналі сучасної лінгводидактики є кілька праць, пов'язаних з організацією самостійної роботи учителів. Виділимо дві з них, що стосуються філологічних спеціальностей.

Це насамперед монографія М. Князян [5], у якій авторка розкриває

наукову цінність самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов, здійснює аналіз, визначає чинники, що впливають на формування навичок самостійної роботи. Сама по собі праця М. Князян є цікавим й оригінальним дослідженням, однак для організації самостійної роботи з української лінгводидактики вона може слугувати лише принагідно.

Більшу користь викладачеві-філологові принесе праця І.Нагрибельної [11], у якій представлено проектування й організацію самостійної роботи у підготовці учителів початкової школи до навчання української мови. Проаналізувавши генезу проблеми в українській і зарубіжній освіті, визначивши провідні складники професійної компетентності майбутніх учителів, авторка запропонувала оригінальну структуру й методику проведення самостійної роботи студентів у процесі вивчення лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін. Науково обґрунтувавши технологію вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи, дослідниця продемонструвала сучасні технології організації самостійної роботи, включаючи дистанційне навчання.

У контексті нашого дослідження цікавою видається праця колективу авторів “Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі” (2015) за ред. О.М. Горошкіної та С.О. Карамана [13]. Один із розділів праці “Організація самостійної роботи студентів” містить стислі відомості про феномен «самостійна робота», класифікацію її типів і видів, що особливо цінне для методики викладання лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін. Автори визначають роль викладача в організації самостійної роботи і навіть пропонують один із способів її реалізації - роботу з науково-навчальними текстами. Попри безумовну цінність означеної праці зазначимо, що це перша спроба аналізу особливостей самостійної роботи студентів-філологів і здебільшого орієнтує на подальше її дослідження.

Як бачимо, проблема організації самостійної роботи в процесі лінгвістичної та лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів

української мови чекає свого глибокого дослідження.

Якою ж має бути самостійна робота з лінгводидактики, який її зміст і форми організації, щоб забезпечити якісну методичну підготовку майбутнього учителя? Щоб дати відповіді на ці питання, уточнимо поняття «самостійна робота», «самостійна пізнавальна робота», «самостійна творча робота».

Потрактування феномену «самостійна робота» включає різні підходи до його розуміння. Якщо орієнтуватися на лексикографічні джерела та праці учених – педагогів-лінгводидактів, то констатуємо, що самостійна робота – це специфічний вид навчальної діяльності, різноманітні види індивідуальної та групової пізнавальної діяльності на заняттях і в позааудиторний час, у процесі педагогічної практики, це самостійні пошуки інформації студентами під час виконання курсових і випускних робіт тощо.

Самостійна робота розглядається як вищий тип навчальної діяльності, що потребує від студента «достатнього рівня самостійності, рефлексивності, самодисципліни, відповідальності, який задовольняє процес самовдосконалення та саморозуміння» [3].

У процесі самостійної роботи студенти удосконалюють уміння й навички пошуку потрібної інформації у навчальній та науковій літературі, різних словниках, інтернет – джерелах, удосконалюють свої професійні творчі здібності. Можемо констатувати, що самостійна робота майбутнього учителя-філолога – це вищий рівень навчальної діяльності вишу і є компонентом цілісного процесу, бо виконує функції виховання, освітнього та розвивального навчання.

У зарубіжній педагогічній літературі «самостійна робота» визначається по-різному: опосередковане навчання (під керівництвом викладача) і безпосереднє (пряме) навчання, що регулюється тільки директивами (порадами, консультаціями викладача, «тиха робота», - робота, що здійснюється наодинці, індивідуальна робота, незалежне навчання та ін.

Вітчизняна педагогічна наука послуговується деякими з перелічених

термінів, але має свої варіанти – самостійна навчальна (пізнавальна) робота (діяльність). Так, С. Гончаренко вживає термін «самостійна навчальна робота» і характеризує її як «різноманітні види індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється на навчальних заняттях або дома за завданням викладача, під його керівництвом, однак без його безпосередньої участі» [2, с.297]. Таке визначення стосується насамперед учня. Для студента трактування означеного поняття значно ускладнюється, оскільки суттєво збільшується питома вага самостійності, яка, за С. Гончаренком, є одна із властивостей особистості і характеризується двома чинниками: по-перше, сукупністю засобів знань, умінь і навичок, якими володіє особистість; по-друге, ставлення особистості до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення» [2, с.297].

Цієї ж позиції дотримується О. Малихін, стверджуючи, що «самостійна навчальна діяльність студентів вищих начальних закладів – це поєднання трудової і пізнавальної діяльності, оскільки її здійснення – це праця, сукупність дій, спрямованих на організацію й реалізацію процесу пізнання» [7, с.26]. На думку вченого, студент постійно перебуває в стані реалізації різних форм самостійної роботи: на лекції, конспектуючи почуту інформацію, трансформує думки викладача й інтерпретує відповідно до набутих раніше знань. Самостійна робота, таким чином, спрямована на сприймання й осмислення інформації та відповідне запам'ятовування.

На семінарських і практичних заняттях самостійна робота спрямована на відтворення знань і самостійне набуття професійних умінь і навичок. Як приклад, простежимо процес самостійної пізнавальної діяльності студента – першокурсника під час засвоєння курсу «Вступ до мовознавства» і студента – випускника у ході вивчення курсу «Загальне мовознавство».

Якщо на початковому етапі лінгвістичної освіти студент виявляє низький рівень самостійності, бо стикається зі складною за змістом і стилем викладу дисципліною, не встигає на лекціях зафіксувати основні положення теми, осмислити сутність наукових дефініцій, а тому в підготовці до

семінарських і практичних занять йому доводиться багато працювати самостійно, а потім на заняттях остаточно осмислити сутність наукових понять, окремих термінів і самої дисципліни. П'ятикурсник засвоюючи дисципліну «Загальне мовознавство», володіючи значним запасом лінгвістичних знань, набутих за попередні роки навчання, легше орієнтується у складних мовознавчих проблемах. Готуючись до семінарських занять і маючи певні навички самостійної роботи, швидше добирає матеріали з різних джерел для виступу на занятті чи колоквіумі, у підготовці реферату тощо.

Важливим компонентом самостійної роботи студентів є творчий підхід – самостійна творча робота. Для філолога такий підхід особливо актуальний. Адже навички самостійної творчості йому необхідні в майбутній професійній діяльності – у повсякденній (розробка оригінальних уроків), у підготовці науково – методичних статей, рекомендацій); а також у підготовці учнів до самостійної творчої діяльності – участі в МАН, конкурсах, олімпіадах.

Отже, самостійна творча робота студентів-філологів – це діяльність, зумовлена самостійним пошуком відповіді на проблеми лінгвістичного чи лінгводидактичного характеру, уміння шукати, аналізувати необхідну для навчального процесу інформацію, використовувати зібраний матеріал на заняттях, у написанні рефератів, курсових та випускних робіт, демонструвати самостійно набуті знання в конкурсних та олімпіадних роботах, виявляючи власні здібності до науково-дослідницької роботи.

Практичний досвід свідчить, що організація самостійної роботи студентів-філологів вимагає чіткого визначення її видів і типів. Збільшення обсягу навчальних програм фахових дисциплін для самостійного опрацювання спонукає студентів до високої самоорганізації, оволодіння різними способами і методами пізнавальної діяльності. Це своєю чергою ставить перед викладачами дисциплін лінгвістичного і лінгводидактичного циклів завдання визначити форми, типи і види самостійної роботи.

Традиційний поділ самостійної діяльності на аудиторну і

позааудиторну не може цілком задовольняти через свою узагальненість, бо указує лише на місце її проведення. Аналіз наукової літератури показує, що існують різні форми, типи і види самостійної навчальної діяльності.

На думку Н. Голуб, «організація навчальної діяльності студента є значно ширшою, передбачає включення поряд з аудиторною сукупності домашньої, позааудиторної й загальної самостійної роботи» [1,с.74]. У самостійній роботі майбутнього вчителя-філолога мають виявлятися насамперед його мотивація, цілеспрямованість, самоорганізація, самостійність, ступінь яких на різних етапах навчання різний. Отже, необхідно враховувати роль викладача в цьому процесі і додати такі форми самостійної роботи: під керівництвом та без керівництва викладача, а також під опосередкованим його наглядом.

Типи і види самостійної роботи в сучасній дидактиці становлять досить розмаїту систему. Значну увагу їм приділяють Л. Журавська, О. Малихін, П. Підкасистий та ін. Так, О. Малихін [7] виділяє 4 типи самостійної роботи: пізнавальна діяльність студента, що реалізується під час виконання домашніх завдань; пізнавальна діяльність, що передбачає відтворення й часткову зміну засвоєної раніше інформації, виконання практичних завдань; пізнавальна діяльність, що полягає в накопиченні знань і досвіду діяльності (курсові, дипломні роботи, ділові ігри); пізнавальна діяльність, під час якої студенти набувають умінь самостійного дослідження (курсові, дипломні роботи, робота в гуртках і об'єднаннях, проблемних групах тощо).

Найбільш поширеними (за Л. Журавською) [3] типами самостійної роботи вважаються тренувальний (самостійна робота за зразком), реконструктивно-варіативний (здійснюється аналіз, робляться висновки, складається план, тези, анотація опрацьованого матеріалу), дослідницький (здійснюються самостійні дослідження й оформлюються як курсові та випускні роботи).

До сказаного додамо, що досить поширеними в практиці філологічної освіти типами самостійної роботи вважаються й такі: за зразком, за рівнем

самостійності, за ступенем складності і творчо-конструктивний тип. Кожний з типів об'єднує цілу систему видів самостійної роботи студентів. Так, самостійна робота за зразком уключає розв'язування типових лінгвістичних і методичних задач, виконання вправ за зразком, складання планів до тексту, проведення спостережень і аналіз уроків тощо.

Тип самостійної роботи за ступенем складності передбачає підготовку до семінарів, колоквиумів, контрольних робіт, написання рефератів, курсових і дипломних робіт, виконання завдань усіх видів практик тощо.

На думку І. Нагрибельної, «творчо-конструктивні види завдань сприяють розвитку творчого мислення й креативності майбутнього вчителя, формування нестандартних підходів у вирішенні професійних задач» [11, с.172].

Розмаїття форм, типів і видів самостійної роботи студентів-філологів характеризується сучасними умовами професійної підготовки майбутнього вчителя й вимогам до її удосконалення й розвитку.

Арсенал форм, видів і типів самостійної пізнавальної діяльності студентів залежить від творчого потенціалу викладача, саме йому належить провідна роль в організації цього процесу. Викладач-філолог, окрім організаційної, виконує координувальну, стимулювальну, оцінну функції, кожна з яких зорієнтована на раціональне використання аудиторного й позааудиторного часу студентом, мотивацію його самостійної діяльності й оцінку її результатів, на розвиток таких якостей у студента, як самостійність, самоорганізація, саморозвиток і професійна самореалізація. Звідси впливають основні завдання викладача в організації самостійної роботи студентів:

- підтримувати позитивну мотивацію до опанування фахових дисциплін;
- здійснювати об'єктивне індивідуалізоване оцінювання праці, витраченої студентом на опанування навчального матеріалу;
- збалансовувати співвідношення аудиторної й позааудиторної роботи студентів[13.,с.201].

Крім цих завдань, додамо ще такі:

- регулювати форми, типи і види самостійної роботи, ускладнюючи завдання та ступінь їх самостійності;
- формувати у студентів рефлексивний підхід до самооцінки своєї самостійної пізнавальної діяльності;
- розвивати навички організації самостійної роботи учнів під час педагогічної практики.

Конкретизувати зміст, форми, види самостійної роботи з курсу «Методика навчання української мови в середній загальноосвітній школі» можна, спираючись на навчальний план підготовки майбутніх учителів української мови та програми [10], ми спробували в посібнику «Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс» [14].

Зміст дисципліни поділено на сім змістових модулів. Загальна кількість годин для педагогічних університетів – 216 з них – 38 годин лекції, 36-практичні, 36-лабораторні. Половина бюджету часу виділено на самостійну роботу – 108 годин, які розподілено відповідно до тем змістових модулів). Як приклад, пропонуємо фрагмент орієнтовного розподілу годин з курсу – Змістовий модуль 1. Загальні питання методики навчання української мови в середній школі:

Розділ, підрозділ	Всього годин	лекції	практичні	лабораторні	Самостійна робота
Змістовий модуль I. Загальні питання методики навчання української мови в середній школі	64	10	10	8	36

Тема 1. Методика української мови як наука і навчальна дисципліна	8	2	2	0	4
Тема 2. Українська мова як навчальна дисципліна в загальноосвітніх закладах. Програми і підручники з української мови	12	2	2	2	6
Тема 3. Психологічні й дидактичні основи навчання української мови	10	2	2	0	6
Тема 4. Методи, прийоми і засоби навчання української мови	16	2	2	2	10
Тема 5. Типи уроків з української мови, їх структура і методика проведення	18	2	2	4	10

Як бачимо, із 64 години, відведених на засвоєння модуля I, 36 годин виділено на самостійну роботу. Додамо, що ці години передбачено на позааудиторну роботу студентів. Аудиторна самостійна робота включена в матеріали практичних і лабораторних занять до кожної теми модуля.

Наприклад, в опрацюванні теми «Методика навчання української мови як наука і навчальна дисципліна» (Змістовий модуль I) передбачено практичні такі завдання [14, с.51]:

Практичні завдання

1. Напишіть реферат на одну з тем:

1. Шляхи реалізації стандарту мовної освіти в Україні.
2. Концепції когнітивної та комунікативної методики навчання мови.
3. Концепції мовної освіти та їх роль у підготовці вчителя-словесника.
4. Наукові засади комунікативного підходу до навчання мови.
5. Зв'язок методики навчання мови з іншими науками.
6. Методична спадщина К.Д.Ушинського
7. Л.А. Булаховський – методист.
8. Розвиток методики української мови у 20-30 роках минулого століття.
9. Методичний доробок О.М.Біляєва.
10. Методичні праці В.Я. Мельничайка.
11. Методична спадщина С.Х. Чавдарова.
12. Методична спадщина В.О.Сухомлинського.
13. Науковий доробок сучасних провідних методистів

2. Напишіть рецензію на реферат свого товариша.

3. Проаналізуйте такі праці:

1. Методика навчання української мови в середніх навчальних закладах /За ред. М.І. Пентлюк. – К., 2009.
2. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії. – К., 2000.

3. Яворська С.Т. Становлення і розвиток методики навчання мови як науки в середній школі. Кн. 1,2. – Слов'янськ, 2004.
4. Кочан І., Захлюпана Н. Українські лінгводидакти крізь призму часу: Словник-довідник.- Львів: ПАІС, 2009.
5. Словник-довідник з української лінгводидактики / За ред. М.І. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2003.
6. Біляєв О.М. Лінгводидактика рідної мови. – Генеза, 2005.
7. Семенов О. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури. – Суми: Мрія-1, 2005

Лабораторне заняття до теми 5 «Типи уроків з української мови, їх структура і методика проведення»(Змістовий модуль 1) передбачає рівневі завдання:

Практичні завдання

Завдання I рівня

Підготуйте тези відповіді на проблемні питання (вибірково 8-10 питань)

1. Як ви розумієте термін «технологія»?
2. Що значить вираз «технологія уроку»?
3. Які компоненти складають технологію уроку?
4. Чим відрізняється технологія сучасного уроку?
5. Як це відбито у вимогах до уроку?
6. Що таке інтерактивні технології?
7. Які інтерактивні методи і форми навчання реалізуються на уроках мови?
8. У чому полягає розвивальний потенціал уроку?
9. Чому мета уроку триєдина? та ін.

Завдання II рівня

1. Опрацюйте посібник М.І.Пентилюк, Т.Г.Окуневич «Сучасний урок української мови»(Х.:Основа,2007). Зверніть увагу на розділи «Технологія уроку», «Інтерактивне навчання як сукупність технологій», «Нетрадиційні(нестандартні) форми проведення уроків».
2. Ознайомтесь із таблицями і схемами, що стосуються уроку мови, у посібнику М.Пентилюк і Т.Окуневич «Методика навчання української мови в таблицях і схемах»(К.:Ленвіт,2010).

Завдання III рівня

1. Користуючись опорними таблицями, уміщеними в підручниках для 5-9 класів, складіть фрагмент уроку з використанням таблиць. Поясніть технологію їх застосування.
2. Складіть конспект нестандартного уроку (пресконференція, подорож, творчий звіт тощо).

Констатуємо, що всі практичні і лабораторні заняття містять систему

самостійних завдань, що потребують спеціальної підготовки або ж актуалізації знань, умінь і навичок, набутих упродовж засвоєння навчальної дисципліни.

Години (106) виділені для самостійної діяльності студентів з метою поглиблення професійних знань, умінь, і навичок або одержання нової додаткової інформації з лінгводидактики, передбачають систему теоретичних та практичних завдань і доповнюють аудиторну діяльність студентів. Так, самостійна робота до теми 2 (змістовий модуль 1) уключає 3 підтеми:

- українська мова як навчальна дисципліна в школах з російською та іншими мовами навчання;
- особливості змісту і структури нових програм і підручників з української мови;
- аналіз нових підручників з української мови.

Самостійне опрацювання кожної з підтеми передбачає підготовку відповідей на контрольні питання і виконання практичних завдань. Наприклад, тема 3 [14, с.51]:

Аналіз нових підручників з української мови для середньої школи

Контрольні питання

1. Чим вирізняються підручники нового покоління?
2. Відповідність нових підручників чинним програмам.
3. Чим зумовлена варіативність нових підручників?
4. Як відображені в підручниках вимоги стандартизованої мовної освіти?
5. Чи знайшли відображення в нових підручниках педагогічні новації? Які саме?
6. Наскільки в підручниках реалізовано основні аспекти навчання української мови?
7. Як відображено в підручниках текстоцентричний підхід до навчання мови?
8. Чи задовольняють сучасного вчителя нові підручники?

Практичні завдання

1. Ознайомтеся з новими підручниками і складіть вичерпний список їх для основної та старшої шкіл різних типів
2. Напишіть розгорнуту рецензію на один із підручників.

3. Ознайомтеся з досвідом роботи вчителя-словесника за новими підручниками в одній із шкіл і підготуйте звіт – опис досвіду.

Наведемо ще один приклад. Змістовий модуль III включає тему 1. Наукові основи мовленнєвої діяльності учнів. Відповідно самостійна робота до означеної теми – Напрями мовленнєвого розвитку – передбачає такі завдання [14, с.208]:

Контрольні питання

1. Становлення методики мовленнєвого розвитку учнів.
2. Значення мовленнєвої підготовки учнів.
3. Напрями роботи з розвитку мовлення учнів:
 - збагачення словникового запасу учнів;
 - засвоєння норм української літературної мови;
 - формування вмінь і навичок сприймати, відтворювати чужі висловлювання та продукувати власні (зв'язне мовлення).
4. Принципи мовленнєвої підготовки учнів.
5. Мовленнєвознавчі поняття та шляхи їх засвоєння.

Практичні завдання

1. На основі аналізу чинної програми виділіть мовленнєвознавчі поняття, які лежать в основі мовленнєвого розвитку учнів. Укладіть словникові статті до цих понять.
2. Підготуйте повідомлення «Взаємозв'язок напрямів роботи в розвитку мовлення учнів».

Викладач лінгводидактики, як бачимо, має певні орієнтири організації самостійної діяльності студентів і здатний надати їм кваліфіковану допомогу. Відкритим залишається питання організації контролю цієї роботи, оскільки навчальними планами це не передбачено і тому відсутня система контролю, окрім традиційних заліків та екзаменів. На практиці викладачі використовують колоквіуми, індивідуальні співбесіди, групові форми контролю тощо. Однак ця проблема ще чекає свого дослідження й наукового узагальнення, ґрунтованого на передовому досвіді, власній практичній діяльності й ознайомленні з науковими працями вчених.

На завершення звернемося до дослідниці Н. Кузьміної, яка зазначає, що вагомою ознакою самостійної роботи є наявність внутрішніх спонукань і пов'язане з ними осмислення змісту і цілей роботи. І самостійна робота є таким чином конкретним виявом самостійності розуму [6, с.43]. Цілком погоджуємося з позицією вченої і додаємо, що самостійна робота майбутніх

учителів-філологів покликана поглибити їхні знання з української лінгводидактики, як і з інших фахових дисциплін, сформувати в них методологічні, організаційні, комунікативні, дослідницькі творчі уміння і навички з метою ефективної реалізації у майбутній професійній діяльності.

Література

1. Голуб Н. Б. Самостійна робота студентів з риторики: Навчально-методичний посібник / Н. Б. Голуб. – Черкаси: Брама -Україна. – 2008. – 232 с.
2. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либіль, 1997. – 376 с.
3. Журавська Л. Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у вищих закладах освіти // Освіта і управління. – 1999.- №2. – С.105-115
4. Калашник Н. І, Вертегел В. Л. Самостійна робота – потужний засіб сучасної освіти і виховання: Навчально-методичний посібник / Н. Г. Калашник, В. Л. Вертегел – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2005. – 326 с.
5. Князян М.О. Самостійно-дослідницька діяльність майбутніх учителів іноземних мов: теорія і практика: Монографія. – Ізмаїл: Сміл, 2006. – 242 с.
6. Кузьмина Н. В. Методы системного педагогического исследования / Н. В. Кузьмина. – Л.: ЛГУ, 1980.

7. Малихін О. Зміст і сутність самостійної навчальної діяльності студентів: історія і сучасність // Українська мова і література в школах України. –
8. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект: Монографія / О. В. Малихін. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. – 307 с.
9. Методика навчання української мови: поточний та модульний контроль. Тести. Контрольні роботи: Навчально-методичний посібник / М. І. Пентиліук, Т. Г. Окуневич, Н. С. Бородіна, О. М. Андрієць. – К.: Ленвіт, 2012. – 231 с.
10. Методика навчання української мови в середній загальноосвітній школі: Програма для студентів педагогічних університетів / Уклад.: О. М. Горошкіна, С. О. Караман, М. І. Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2010. – 32 с.
11. Нагрибельна І. А. Самостійна робота в системі підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання української мови: Монографія / І. А. Нагрибельна. – Херсон, 2016. – 310 с.
12. Організація і зміст самостійної роботи студентів з філологічних дисциплін: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів за ред. І. А. Нагрибельної. – Херсон. ПАТ «ХМД», 2011. – 185 с.
13. Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі. Навч. пос./ О.М. Горошкіна, С.О.Караман, З.П. Бакум, О.В. Караман за ред. О.М. Горошкіна та С.О. Карамана. – К. – «АКМУРУП», 2015. – 250 с.
14. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: Модульний курс: посібник для студентів / Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2011. – 366 с.
2014. - №11. – С .24-48.
15. Самостійна робота студентів під час вивчення методик української та російської мов: Навчально-методичний посібник / І. А. Нагрибельна,

Л. Г. Сугейко, Ю. Ю. Мельничук. – Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2014. – 292 с.

16. Словник-довідник з української лінгводидактики: навчальний посібник / Кол. авторів за ред.. М. І. Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2015. – 320 с.
17. Тархова Л. А. Формування навичок пізнавальної самостійності у студентів-філологів, майбутніх перекладачів: Монографія Л. А. Тархова.- Севастополь: Видавництво СевНТУ, 2006. – 120 с.

Maria Pentyliuk, Doctor of Pedagogical Sciences,

Professor of the Chair of Linguistics,

Kherson State University

Iryna Haidaienko, Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor, Head of the Chair of Linguistics,

Kherson State University

STUDENTS' SELF-STUDY AS A MEANS OF LINGUODIDACTIC PREPARATION OF FUTURE UKRAINIAN LANGUAGE TEACHERS

The actual problem of linguodidactics in higher educational establishments is the organization and carrying out of self-study of students, future Ukrainian language teachers. Based on the analysis of scientific literature and personal experience the essence of students-philologists' self-activity is clarified. Its forms, types, organization of in-class and out-class self-study, the basic tasks of its implementation are determined. The definite examples show self-study of students on the course "Methodology of teaching the Ukrainian language in secondary schools".

Key words: self-study, self-cognitive activity, forms, types and kinds of self-activity, structure and content of self-study on linguodidactics.

